

Suomen Merentutkijat – Havsforskarna i Finland ry:n lausunto ”Meripolitiikan linjaukset”-asiakirjasta

Suomen Merentutkijat - Havsforskarna i Finland ry. (SMT) pitää hyvänä sitä, että Suomella on selkeä visio ja strategia meripolitiikasta.

SMT mielestä luonnoksessa esitetyt painopisteet, merten suojelu, merilogistiikka, meriklusteri ja merellinen tuotanto muodostavat hyvän kokonaisuuden meripolitiikan rungoksi.

Pettymyksenä voidaan pitää, että luonnoksessa esitetyt painopisteet eivät nosta meripolitiikkaa poliittisen tarkastelun keskiöön, eikä luonnos välttämättä edistä meriklusteria.

Luonnoksessa pidetään itsestään selvyytenä tutkimusta, koulutusta ja Suomen korkeatasoista meriosaamista. Sen mukaan vain valtameret ovat edelleen puutteellisesti tutkittuja ja kaikilta osin tietoa päätöksenteon pohjaksi ei ole.

Kuvatussa meriklusterissa on mukana vain taloudellinen ekosysteemi, ei tutkimus, vaikka innovatiivisuus on sen keskiössä.

Luonnoksen mukaan meripolitiikan keskiössä on tietoon perustuva päätöksenteko, siinä korostetaan korkeaa koulutustasoa ja, että koulutus ja tutkimus luovat perustaa kestäväälle siniselle kasvulle ja yhteiskunnan haasteiden ratkaisemiselle. Luonnos toteaa että tarvitsemme sekä kokemusperäisen että tieteellisen tiedon avoimuutta ja jatkuvaa kehittämistä. Luonnoksessa ei kuitenkaan linjata, miten korkea koulutustaso ja monialainen merentutkimus taataan tulevaisuudessa. Merentutkimus vain mainitaan ja merentutkimusinfrastruktuurin kehittäminen ja tutkimuksen valmiuksien kehittäminen globaaliin suuntaan on mainittu merten suojelussa. Meriklusterissa ei merentutkimusta mainita. Korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten määrärahojen supistuminen on heikentänyt merentutkimuksen asiantuntija- ja resurssipohjaa ja suuntauksen muuttaminen on ensiarvoisen tärkeää elinvoimaiselle merentutkimukselle ja sen kehittämiselle.

Suomen meripolitiikassa voisi yhdistyksen mielestä rohkeammin visioida suomalaisesta meriosaamisesta uutta vientikärkeä maailmalle, Itämeren suojelu- ja tutkimusyhteistyön kokoamista tehokkaaksi ja tuloksekkaaksi kokonaisuudeksi sekä Suomea globaaliksi esimerkkitoimijaksi merisektorin ympäristöystävällisyydessä.

Strategiassa olisi tärkeää tuoda esille poliittinen painopiste, vastuuministeriö ja ministeri sekä valtiollisten meritoimijoiden kokoaminen yhteen, yhdennetyn meripolitiikan mallilla.

Suomi on huomattavan riippuvainen meristä. Yhdistyneiden kansakuntien tiede- ja kulttuurijärjestö UNESCO:n alainen hallitusten välinen meritieteellinen komissio, IOC, on pitänyt yhtenä mottonaan lausetta ”Yksi planeetta, yksi valtameri”, mikä kuvastaa hyvin sekä tieteellistä tosiasiaa

maailman valtamerijärjestelmästä, että poliittista päämäärää yhteisestä vastuunkannosta meristä. Meripolitiikan linjauksissa on siten tarpeetonta tehdä eroa valtamerten ja merten välillä.

Lisäksi haluamme kommentoida seuraavaa:

Asiakirjan sivulla 4, kappaleessa 3 luetellaan meriympäristöön kohdistuvia uhkia. Lista on syytä lisätä kaksi tärkeää ja ajankohtaista teemaa: merten roskaantuminen ja vedenalainen melu. Molemmat on kansainvälisesti todettu suuriksi uhkiksi koko meren ekosysteemille ja erityisesti roskaantumisen pysäyttäminen on ensisijaisen tärkeää, mutta ei toivottavasti vielä liian myöhäistä. Meripolitiikkaohjelmassa tulee näyttää, että Suomessa ymmärretään ja Suomi valtiona tunnistaa meriympäristön kannalta relevantteimmat uhat ja mahdollisuudet.

Samassa kappaleessa sanotaan 'Valtameret ovat edelleen puutteellisesti tutkittuja...'. Tämä pitää paikkaansa, ja siksi linjauksissa olisi syytä painottaa tutkimuksen ja meriympäristön seurannan merkitystä enemmän kuin luonnoksessa tehdään. Tutkimus edellyttää myös hyvää kansainvälistä yhteistyötä, jota on syytä tukea julkisin varoin.

Linjauksen sivulla 5, kappaleessa 2 todetaan, että valtameret ja meret tarjoavat mahdollisuuksia kestäväälle ja vähähiiliselle ruoan- ja energiantuotannolle. Tässä olisi syytä todeta, että nämä mahdollisuudet ovat jo tällä hetkellä vakavasti uhattuna merien tähänastisen kestäättömän käytön takia.

Linjauksen sivulla 6 todetaan, että Agenda 2030:n mukaan nykyisten sukupolvien tulee toimia niin, että hyvän elämän edellytykset säilyvät myös tuleville sukupolville. Tavoitetta olisi syytä laajentaa niin, että meri- ja maaekosysteemien oikeus loukkaamattomaan olemassaoloon on itseisarvo eikä vain ihmisten oikeus.

Linjauksen sivulla 7, kappaleessa 2 todetaan, että 'Liiketoiminnan tulee olla kestävä ja perustua vastuullisen liiketoiminnan periaatteille, minkä edistämiseksi yrityksillä ja yritysten kehittämällä innovaatioilla on suuri merkitys.' On huomattava, että kansainvälisessä innovaatiotutkimuksessa on todettu julkisen sektorin keskeinen merkitys innovaatioiden tuottamisessa. Todelliset innovaatiot syntyvät usein joko julkisissa korkeakouluissa, tutkimuslaitoksissa tai julkisen sektorin ja yritysten yhteishankkeissa. Suomessa valtion tulisi tukea merialan innovaatiotoimintaa yhdessä yritysten kanssa. Liiketoiminnan kestävyttä ja vastuullisuutta ei voi jättää yritysten oman halun varaan, vaan yhteiskunnan tulee ohjata ja valvoa liiketoimintaa näiltä osin.

Sivun 7, kappaleessa 4 sanotaan: 'Koulutus ja tutkimus luovat perustaa kestäväälle siniselle kasvulle ja yhteiskunnan haasteiden ratkaisemiselle. Tarvitsemme sekä kokemuseräisen että tieteellisen tiedon avoimuutta ja jatkuvaa kehittämistä.' Suomen tulisi huolehtia koulujen opetussuunnitelmissa meriasioiden asianmukainen painotus ja turvata merialan korkeakoulujen ja tutkimuksen edellytykset. Tutkimuksen rinnalla meriympäristön seurantaan kuuluva havaintotoiminta ja sen jatkuvuus ovat keskeisiä. Merien oloja on vaikea ja kallista havainnoida ja siksi kansainvälisesti pyritään saamaan kaikki maailmassa tehtävät merihavainnot sekä tutkijoiden, että muiden tarvitsijoiden käyttöön. Suomi on avoimen datapolitiikan ansiosta hyvässä

asemassa julkisen sektorin havaintojen periaatteellisessa avaamisessa, mutta aineistot ovat edelleen hajallaan eikä Suomessa tätä nykyä ole kansallista meritieteellistä tietokeskusta, joka koordinoisi havaintotoimintaa ja avoimien tietoaineistojen ylläpitoa. Tässä suhteessa tilanne on huonompi kuin useissa muissa IOC:n jäsenmaissa. Yksityisen sektorin havaintotoiminnan aineistojen julkisiksi saattamista olisi myös edistettävä.

Helsingissä 15.11.2018

Suomen Merentutkijat - Havsforskarna i Finland ry.

Yhteiskunnallisen vaikuttamisen työryhmä

Pekka Alenius, Hermann Kaartokallio, Jere Riikonen

Juha-Markku Leppänen (sihteeri@merentutkijat.fi)